

ÇAĞDAŞ SANATTA ESER-MEKAN İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA YAYOI KUSAMA'NIN PUANTİYELİ ESERLERİNE BİR BAKIŞ

Hava KÜÇÜKÖNER*

Ahmet DALKIRAN**

Özet

Yayoi Kusama 1929 yılında Japonya’da doğmuştur. Çocukluğundan beri halüsinasyon gördüğünü, çiçeklerle konuştuğunu, etrafındaki eşyaların bir anda arttığını ve onu daralttığını anlatmıştır. Bu gördüklerini insanlara anlatabilmek için zamanla sayısız eser üretmiştir. Eserlerinde kullandığı ayna yardımı ile tek olan görüntünün sonsuz sayıya ulaştırılabileceğini, küçük bir mekânın sonsuz büyüklüğe vardırılabileceğini ispatlamaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra ‘Sonsuzluk Odaları’ gibi çalışmalarında bildik mekânları izleyiciler yardımı ile bilinmedik mekânlara dönüştürdüğü işler de ortaya koymuş ve insanların var olan mekanları kendilerinin nasıl bozduklarını görmelerini istemiştir. Sanatçı değişken ruh durumundaki hastalıkları çözmek için gördüğü hayallerini sanatla birleştirmiş ve hastalıklı durumlarını yenmeyi başarmıştır.

Yayoi Kusama, 1960’lardan beri çağdaş sanatın içinde olmuştur. Enstalasyonun öncülerinden olan sanatçı feminist sanatın da ilklerinden olmuştur. Beden sanatında kendi gövdesini de kullanmış ve zamanına göre sıra dışı ve avangart çalışmalar yapmıştır. Birçok sanatçıya ilham kaynağı da olan sanatçının hayatı Japonya’dan New-York’a ve tekrar Japonya’ya gidiş gelişlerle geçmiş bir serüvenler toplamıdır.

Bu çalışmada Yayoi Kusama’nın puantiyelerle başlayan yaşam öyküsü üzerinde durulmuş ve puantiyelerin yer aldığı eserlerinden bazıları ele alınarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın “Giriş” bölümünde Yayoi Kusama hakkında bilgi verilmiş olup “Yayoi Kusama’nın Sanat Yaşamı” başlığı altındaki bölümde sanatçıya ait örnek eser görselleri yardımı ile sanat hayatından bahsedilmiştir. “Eser-Mekan İlişkisi Bağlamında Yayoi Kusama’nın Puantiye İçeren Eserlerine Bir Bakış” adlı bölümde ise “Obliteration Room (Yok Oluş Odası) Dıştan Görünüş”, “All the Eternal Love I Have for the Pumpkins (Bal Kabaklarına Olan Ebedi Aşkım)”, “Polka Dot Madness (Polka Nokta Çılgınlığı)” isimli çalışmaları başlıklar halinde ele alınmış ve puantiye içerikleri ile sanat ilişkisi kapsamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yayoi Kusama, Çağdaş Sanat, Puantiye, Ayna, Sonsuzluk.

A LOOK AT YAYOI KUSAMA’S POLKA DOT WORKS IN THE CONTEXT OF THE WORK-SPACE RELATIONSHIP IN CONTEMPORARY ART

Abstract

Yayoi Kusama was born in Japan in 1929. He explained that he had hallucinations since his childhood, that he talked to flowers, and that the objects around him suddenly increased and made him narrow. Over time, he produced countless works to explain what he saw to people. With the help of the

* Doç., havacakoner@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2344-8872

** Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, dalkiran30@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3055-4971

mirror he used in his works, he tried to prove that a single image could be increased to an infinite number and that a small space could be made infinite. In addition, he has also produced works such as 'Infinity Rooms', in which he transforms familiar spaces into unknown spaces with the help of the audience, and wants people to see how they themselves destroy existing spaces. The artist combined his dreams with art to solve his mood swings and managed to overcome his illnesses.

Yayoi Kusama has been involved in contemporary art since the 1960s. The artist, who was one of the pioneers of installation, was also one of the first in feminist art. She also used her own body in body art and created extraordinary and avant-garde works for her time. The life of the artist, who is also a source of inspiration for many artists, is a collection of adventures from Japan to New York and back to Japan.

In this study, Yayoi Kusama's life story, which started with polka dots, was emphasized and some of her works in which polka dots were included were evaluated. In the "Introduction" section of the research, information about Yayoi Kusama was given, and in the section titled "Yayoi Kusama's Art Life", her artistic life was mentioned with the help of sample artwork images of the artist. In the section titled "A Look at Yayoi Kusama's Works Containing Polka Dots in the Context of the Work-Space Relationship", her works titled "Obliteration Room Exterior View", "All the Eternal Love I Have for the Pumpkins", "Polka Dot Madness" are discussed under the headings and evaluated within the scope of the relationship between polka dot contents and art.

Keywords: Yayoi Kusama, Contemporary Art, Polka Dot, Mirror, Infinity.

Giriş

1929 yılında Japonya'da doğan Yayoi Kusama hem minimalist, hem performans hem de happening sanatçısıdır. Ayrıca bir feminist olan Kusama, vücut sanatı da yapmış, heykel, baskı resim, seramik, sürrealist ve soyut ekspresyonist alanlarda eserler vermiştir. Sinema sanatı ile de iş üreten Kusama'nın özellikle Pop Art, Minimalizm ve Feminist sanat ile ilgili yaptığı çalışmalar dikkat çekmiştir. "*İlk yıllarında boya resmi yaparken; Georgia O'Keeffe'nin sürrealist yaklaşımını benimsemiş ve bu sanatçıdan da etkilenmiştir. Yapıtlarıyla etkilediği sanatçılar ise, Andy Warhol, Claes Oldenburg, Yoko Ono, Donald Judd gibi sanatçılardır*" (Kıran, 2013, s.118).

Çocukluğundan itibaren hastalıklı bir yaşam sürmesine karşın sanatın Kusama üzerindeki iyileştirici ve düzeltici gücü onu sürekli sanat üretmeye teşvik etmiştir.

"Kusama, avangart (avant-garde) sanatın en büyük temsilcilerinden biri olmuştur. Minimalist, feminist sanat ve pop-art'ın da öncülerinden gösteriliyor; öyle ki Andy Warhol'dan bile daha çok konuşulduğu ve o dönem bilindiği söyleniyor. Sanatın her alanında çalışmalarını üretebiliyor: resim, heykel, kolaj, yerleştirmeler, şiir, roman, sinema, performans bunlardan sadece birkaçı. Sanatının çeşitlilik arz etmesi sanatın terapötik süreçte iyileştirici özelliğini de vurgular niteliktedir" (Çelikbaş, 2020, s.565).

Dünya'nın en etkili 100 sanatçısı arasında bulunduğu bilinen sanatçı çocukluğundan gençliğe ve orta yaştan günümüze kadar oldukça zor zamanlar da yaşamıştır. Yaşadığı sıra dışı sağlık, psikolojik ve maddi sorunlarla tek başına mücadele etmek zorunda kalmıştır. Sağlık sorunları sanatını icra etmesinde çoğu zaman engel olmuştur. Sanatçı çeşitli feminist gösteriler düzenleyip aynı zamanda savaş karşıtı eylemler de yapmış, olaylarla dolu bir dönemde adı "Hippilerin Kraliçesi" olarak anılmıştır. Bu dönemlerde çeşitli etkinliklerde bulunmuş hatta atları (Görsel 1) puantiyeleri bezemeye çalışmıştır.

Kusama ilerleyen yıllarda artan obsesif durumları nedeni ile Amerika'dan Japonya'ya geri dönmüş ve kendi isteği ile bir akıl hastanesine yerleşmiştir. Kendisine sorulduğunda rahatsızlığının onun en güçlü yanı olduğunu bildiği için bu hastaneye yerleştiğini savunmuştur. Sanattan uzaklaşmadan birçok sanat dalında sürekli eserler üretmeye devam eden Yayoi Kusama, noktalarla oluşturduğu sonsuzluk kavramını ve bir noktadan hiçliğe uzanan anlatımı ile sanat hayatına devam etmiştir. *“Sanat yaşamı boyunca pek çok ödül alan sanatçı için 2017 yılında Tokyo’da Yayoi Kusama Müzesi açılmıştır”* (Küçüköner, 2022, s.116).

Yayoi Kusama'nın Sanat Yaşamı

Yayoi Kusama'nın sanat hayatı çocuklukta ailesel olayları ve kendi halüsinasyonları ile başlamıştır. Sanatçının on yaşından itibaren hayalperest bir dünyası olduğu gözlemlenmiştir. Kusama evdeki çiçek ve benekli görüntülere karşı adeta alerjik bir davranış göstermiş, bahçedeki çiçeklerle ve etraftaki bitki vb. gibi nesnelere konuşmaya başlamıştır. Çiçeklerle konuşmasının yanı sıra ayrıca etrafındaki beneklerin oldukları yerden hareket edip etrafa dağıldığını ve onun bütün görünen alanlarda bunları görmesine yol açtığını söylemiştir.

“... Yayoi, masa örtüsünün üzerindeki kırmızı çiçek desenine bakarken o desen bir anda masa örtüsünden fırlayarak tavanı, pencereleri hatta Kusama'nın bedenini kaplamış ve sonunda tüm evrene yayılmıştı. Sonsuz zamanın sınırsızlığına, uzayın mutlaklığına gömülmekten ve hiçliğe indirgenmekten korkan Kusama, bu olayın üzerine üst kata kaçtı” (Shore, 2023, s.13).

Gördüğü nesnelere ve özellikle benekler ona göre gittikçe daha çok hareket etmeye başlamış ve tüm yaşamını kuşatmıştır. Bu durum ailesi ve çevresi ile olan iletişimini kaybetmesine neden olmuştur. Sanatçı bu durumlar için kendisini mutsuz bir çocuk olarak nitelmiştir. Bu buhran dolu yaşam içinde sanat ile tanışması onun hayatında bir çıkış kapısı bulmasını sağlamıştır. Hızla artan halüsinasyonlarından ve yalnızlığından kurtulmak isteyen Kusama sanatla tanışması hakkında şöyle demiştir: *“Resim yapmak bu dünyada hayatta kalmamı sağlayacak tek yol gibi görünüyordu”* (Shore, 2023, s.14). Uzun süre evinde resimler çizen Kusama'nın puantiyeler ve gördüğü hayali imgeler onun tarzını oluşturmaya başlamıştır. Kusama kendi hayal dünyasını saran puantiyeleri resimlerle insanlara da göstermeye başlamıştır. Kusama'nın sanatında puantiye yani noktasal görsellerin tekrar etmesi zamanla onun sanatının temelini oluşturmuştur.

Kusama sanat ile iştigal oldukça ve eser ürettikçe hayallerinin ona yaptığı baskının hafiflediğini, zihninde onu yoran düşüncelerin de rahatladığını anlamış ve bir terapi olarak gördüğünden sanat yapmaya devam ettirmiştir. Bu şekilde bilinçaltında olanları sanat yolu ile dışarı çıkarmaya başlayan sanatçı kendine ait görüşleri dışardaki insanlara da anlatmanın bir yolunu bulmuştur. Gördüklerini sözle anlattığında her zaman anlaşılmayarak buhrana uğrayan sanatçı bu yöntemle, sözle değil görsel yolla anlatmayı başarmıştır. Sanatçı hayal dünyasını görünür hale getirerek insanların onu bilmelerine ve onun gördüklerine şahit olmalarına olanak sağlamıştı.

“O zihnindeki halüsinasyonlardan ortaya çıkan görüşlerle bilinçüstü ve bilinçaltı şekilde dışavurur. Bu tam da terapötik sanatların istediği bir dışavurumdur. Birey kendi sağaltımını kendisi karar verirse en iyi şekilde sağlar. Bu sebeple erken yaşlarda başlayan psikolojik sıkıntıları ve görüşleri onun sanatındaki puantiyeleri ve dalgalı çiçekleri ortaya çıkarmıştır” (Çelikbaş, 2020, s.566).

Amerika ve Japonya arasındaki savaşın zor dönemlerinde yaşayan ve hayatında sürekli inişler-çıkışlar bulunan sanatçı, hayallerini daha iyi anlatabilmek için resim eğitimi almak istemiştir. Bunun için

Japonya'nın eski başkenti Kyoto'da resim eğitimine başlamıştır. O yıllarda dahi günde elli ve yüz arası resim yaptığı bilinen sanatçı hiç durmadan çalışmış ve ilk kişisel sergilerini yirmili yaşlarında Japonya'da yapmıştır. Puantiyeleri ve yüzeyde tekrar eden imgelerin ilk izlerini bu sergilerde sunmaya başlamıştır. Sanatçı ülke dışında da sanat eğitimi almak ve sanatını geliştirmek istemiştir.

Japonya'da var olan geleneksel bakış açısına göre kariyer yapması hoş karşılanmayan Kusama bu sıkıcı ortamda iken bir de ailevi baskı ile karşılaşmıştır. Bu engelleri sanatla aşmaya çalıştığı dönemlerde yavaş yavaş sanat camiasında adı duyulmaya başlanmıştır. Açtığı sergilerin ilgi görmesi, dergilerde yer alması ve eleştirmenlerin övgüleri üzerine Kusama basın da ilgisini çekmiştir. 1957 yılında Amerika'ya giden sanatçı orada da etkili sergiler açmaya başlamıştır. "New York deneyimi Kusama'nın pratiğinde olağanüstü bir devrim yaratacaktı. Daha önce mürekkep, pastel ve suluboya spontane, küçük boyutlu çalışmalar yaparken, şimdi kendini yağlıboya ile cüretkâr, Soyut Dışavurumcu ölçekte, tamamlaması günler, geceler süren saplantılı ve destansı, çok emek gerektiren çalışmalar yaparken bulacaktı. Bunu Jackson Pollock ya da akranları gibi resim yaptığı için tercih etmiyordu. Eserleri tasarımsal açıdan baştan aşağı farklıydı. Kusama'ninkiler Soyut Dışavurumcu ressamların sıcak, dinamik, jestle dayalı çizgilerden uzaktı. Fırça darbelerinin "sonsuz tekrarlayan ritmi" ile "soğuk" bir estetiğe sahipti" (Shore, 2023, s.38).

Görsel 1: Yayoi Kusama, "Woodstock Festivali'nde At Oyunu", 4 Temmuz 1967.

Kusama, Amerika'da gittikçe daha çok sanat çevresi edinerek kişisel sergiler açmaya devam etmiş ve galerilerden önemli sergi teklifleri almıştır. Kariyerinde hızlı sıçramalar yapan sanatçının, uluslararası arenada ilgiyi üzerine çekmesi tüm sanat çevrelerince merak konusu olmuştur. Sanat yaşamının hız kazanıp ilerlediği dönemde de psikonevrozları yakasını hiç bırakmamıştır. Hayali varlıklar ve puantiyeler zaman zaman korkutucu derecede yaşamını kaplamıştır. Psikiyatrik yardımlar alma zamanının geldiğinin farkında olmasına rağmen hiç durmadan resim yapmaya devam etmiştir.

Görsel 2: Yayoi Kusama, “Infinity Mirror Room (Phalli’s Field), (Sonsuzluk Aynalı Oda)”, 1965.

1960’lı yıllar onun sanat yaşamındaki en yoğun süreçlerden biri olmuştur. Avrupa ve Amerika’da çeşitli sergi, etkinlik ve bienallerde mekik dokuyan sanatçı, eserlerine ‘sonsuzluk’ imgesi gibi yeni ve aktif çalıştığı temalar katmaya başlamıştır. Aynı zamanda vücut sanatı ve happening gibi sanat türevleriyle performanslar veren sanatçı puantiyeleri bu alanlarda da kullanmıştır (Görsel 2). Kusama 1970’li yıllarda Amerika’da halka açık gösterilere başlamış ve hippilerle buluşup performans sanatı yapmıştır. Bu gösteriler arttıkça sanatçı hippie hareketinin liderlerinden biri olarak tanınmaya başlanmıştır. Her şeyi puantiyelerle kuşatmaya çalışan sanatçının çocuklukta halüsinasyonlarını bu sanat eserleri yolu ile gerçekleştirmiş ve topluma da gösterebilmiştir.

Sanatçı 1973 yılında tekrar Japonya’ya dönmüştür. 1977 yılında bir akıl hastanesine girmiştir. Akıl hastanesinde de eserler üretmeye devam etmiş, öyküler de yazmıştır. Ruhsal rahatsızlığı yaşam tarzını da derinden etkilemiştir. 1990 yıllarına geldiğinde aynalar ile alan kurgular oluşturmuş, puantiyeler ve balkabakları ile sonsuzluk algısını yansıtan eserler ortaya koymuştur. Uzun metrajlı belgeseller ve filmler de yapan sanatçı 2000’li yıllardan itibaren akıl hastanesinde daha uzun zamanlar geçirip yalnızlaşmayı tercih etmiştir.

“Meslektaşları ve muhabirler Kusama ile güncel anılarını şöyle anlatıyor: Scott-Wright, ‘Ona yapılan her ziyaret neredeyse bir tiyatro gösterisi gibi’, diyordu. Kendine özgü peruğuyla göz kamaştıran sanatçı, benzer bir desenle süslenmiş tablonun önünde kendi tasarımı bir elbiseyle otururken hala estetik bir kendini yok etme eylemi içinde eseriyle iç içe geçmeye niyetliydi” (Shore, 2023, s.139).

Bugün Kusama, Japonya’nın Tokyo kentinde aktif bir stüdyo çalışması yürütmektedir. Yirminci yüzyılın en önemli sanatçılarından biri olarak kabul edilmekte ve aynı zamanda dünyanın en etkili yüz kişisi arasına girmiş bir sanatçı olarak hayatını sürdürmektedir.

Eser-Mekan İlişkisi Bağlamında Yayoi Kusama'nın Puantiye İçeren Eserlerine Bir Bakış

Yayoi Kusama'nın çalışmalarındaki yuvarlak puantiyelere polka denmektedir. Eserlerinde bu polkaların (yuvarlak puantiyelerin) tekrarı görülür. Hatta denebilir ki tüm sanat yapıtları bu polkalardan üretilmiştir. Yayoi Kusama çalışmaları hakkında şöyle demektedir:

“Benim çalışmalarım polka noktalarıyla yapılmış bir tür simgesel felsefedir. Bir polka noktası, tüm dünyanın ve bizim yaşamımızın enerjisinin sembolü olan güneşin biçimine ve aynı zamanda sakin, yuvarlak, yumuşak, renkli, anlamsız ve her şeyden habersiz ayın biçimine sahiptir. İnsanların sosyal yaşamları gibi, polka noktaları da yalnız kalmaz. İki ve üç ve daha fazla polka noktası hareketi oluşturur. Dünyamız da evrendeki milyonlarca yıldız arasında sadece bir polka noktasıdır. Polka noktaları sonsuzluğa giden bir yoldur” (Hoptman, 2003, s.124).

Polka noktalarının yanı sıra sanatçının kullandığı diğer nesnelere de dairesel formlara sahiptir. Bunlar balonlar, eldivenler, oval masa ve sandalyeler vb. gibi nesnelere dir. Ayrıca sanatçı güncel yaşamdaki her türlü nesnenin üzerinde de polkalar görmektedir. *“Yayoi Kusama'nın Polka noktaları ile her yerde karşılaşabiliriz. Resimlerinde tuval yüzeyini tamamen kaplayan noktalar, performanslarında sokakları ve vücutları kaplar, vitrin mankenleri, sandalye, çanta, şapka gibi nesnelere oluşturduğu mekân düzenlemelerinde noktalar tüm nesnelere mekânla birlikte sararak algı yanılımları oluşturur”* (Kaplan, 2009, s.110).

Obliteration Room (Yok Oluş Odası)

Görsel 3, Görsel 4 ve Görsel 5'te sanatçı Yayoi Kusama'nın 2015 yılında New York'ta David Zwirner Galeri'de açtığı sergisinde yer alan “Obliteration Room” (Yok Oluş Odası) adlı çalışmasının üç aşaması görülmektedir. İlkinde görüldüğü gibi sanatçının eseri prefabrik bir evden oluşmaktadır. Bu evin dış yüzeyi açık tonda hafif bir renk ile boyanmıştır. Yapının içi ise tamamen beyaz renk ile boyanmıştır. Dışında Amerikan bayrağı olan bu yapı ortalama bir Banliyö evi gibidir. Evin içinde standart bir eve ait olabilecek türden eşyalar da mevcut olup sanatçı bu eşyaları da beyaz renkte boyamıştır.

Eser sergilemeye açıldığında Kusama oraya gelen izleyicilere renkli puantiyeler vermiş ve onları istedikleri yere yapıştırabileceklerini söylemiştir. İzleyiciler içeri girip evi gezebilmiş ve ellerindeki puantiyeleri de isledikleri yerlere yapıştırabilmişlerdir. Böylece her izleyici aslında birer sanatçı pozisyonuna dönüşmeye başlamıştır. Evin içerisine binlerce puantiye yapıştırıldıkça bildik tanıdık eşyaların formları belirsizleşmeye başlamıştır. Puantiyeler arttıkça eve ait iç mekân görüntüsü ortadan kaybolmaya başlamış, son aşamada artık evin içerisinde dünyasal bir yaşam alanı görmek mümkün olmamıştır. Bildik tanıdık evin iç görüntüsü yavaş yavaş renk ve biçim değişimlerine uğramaya başlamıştır. Bilindik bir mekân kavramının aksine evrendeki sonsuz gezegen ve yıldızları çağrıştırmaya başlamıştır. Böylece sanatçı bildik bir yaşam alanını izleyiciler eli ile yok ettirmiş, bilinmedik bir yaşam alanını ortaya çıkartmıştır. Bu çalışma sergi boyunca yapılan müdahalelerle sanatçı, izleyici ve mekân arasında oluşan bir performans dönüşmüştür.

Görsel 3: Yayoi Kusama, “Obliteration Room (Yok Oluş Odası) Dıştan Görünüş”, 2015, New York, David Zwirner Sanat Galerisi.

Görsel 4: Yayoi Kusama, “Obliteration Room (Yok Oluş Odası) İçten Görünüş”, 2015, New York, David Zwirner Sanat Galerisi.

Görsel 5: Yayoi Kusama, “Obliteration Room (Yok Oluş Odası) İçten Görünüş”, 2015, New York, David Zwirner Sanat Galerisi.

Eserin oluşum sürecinde izleyicinin de işe katılması sadece polkaları kullanmak amaçlı olmamıştır. Aynı zamanda, izleyici bu renkli polkaların cazibesine kapılarak kendi yaşadığı dünyayı da yok etmiştir. İzleyici bildik ve tanıdık mekânları polkalar sayesinde bilinmedik bir evrene dönüştürmüştür. Bildik ve tanıdık mekânlar artık imkânsızlaştırılmış ve bilinmeyen uzaysal mekânlara **dönüştürülmüştür**.

All the Eternal Love I Have for the Pumpkins (Balkabaklarına Sahip Olduğum Tüm Sonsuz Sevgi)

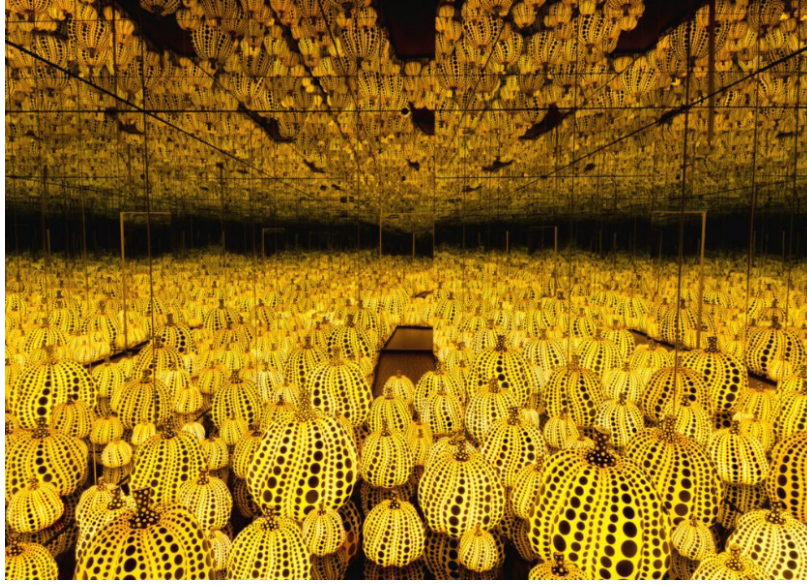
Kusama, izleyicinin katıldığı bu tip çalışmalarına 2000’li yıllardan sonra farklı yerlerde farklı mekân kurguları ekleyerek devam etmiştir. Görsel 3- 4 ve 5’te 2015 yılında bu uygulama bir ev yapısı içinde gerçekleşmiştir. Görsel 6 ve 7’de ise 2016 yılında içinde aynaların olduğu sonsuz mekânlar kullanılmıştır. Her iki çalışmada da izleyici eserin içerisinde yer almıştır.

Görsel-6 ve Görsel-7’de Kusama’nın, balkabaklarını aynalı bir mekânda izleyiciye sunduğu çalışmaları görülmektedir. Sanatçı bu çalışmalarda yansımalar sayesinde görüntünün sonsuzluğunu hedeflemiştir. Oysa bu iş için kullandığı mekânlar oldukça dardır. Mekânda izleyicinin içeri gireceği ve sadece ayakta durabileceği kadar bir açıklık mevcuttur. Geri kalan yerler balkabakları ve aynalar ile doldurulmuştur. Sanatçının bu çalışmalarına genel olarak “Sonsuzluk Odaları” denilmektedir. İçerde var olan kabakların üzerleri puantiyelenmiştir. Mekânda var olan aynalar sayesinde bir anda sonsuz bir evren görünümü oluşur ve bu evrende puantiyeler de sonsuzlaşır.

“Yayoi Kusama’nın kabakları, sanatçının çocukluk anılarında derinden yerleşmiş düşüncelerinin merkezinde yer alıyor. Bu görsel form, sanatçının pratiği boyunca kapsamlı ve tutarlı bir şekilde öne çıkan bir mecaz. Kabak imgesi ilk kez 1940’larda sanatçının Kyoto Belediye Sanat ve El Sanatları Okulu’nda nihonga (Japon tarzı resim) eğitimi sırasında, sadece eskizlerde tasvir edilerek ortaya çıktı. 1980’ler ve 1990’lardan beri ise sanatsal üretimine resmen yerleşmişler ve Kusama’nın kabaklara olan düşkünlüğü en ufak bir azalma göstermedi” (Sanal-1, 2023).

Görsel 6. Yayoi Kusama, “All the Eternal Love I Have for the Pumpkins (Balkabaklarına Sahip Olduğum Tüm Sonsuz Sevgi)”, 2016, Ahşap, Aynalar, Plastik, Cam ve LED’ler. Sanatçının Kendi koleksiyonu. Ota Fine Arts, Tokyo.

Görsel 7. “All the Eternal Love I Have for the Pumpkins (Bal Kabaklarına Olan Ebedi Aşkım)”, 2016, (“Sanal”, 2021) Ahşap, Aynalar, Plastik, Cam ve LED’ler. Sanatçının Kendi Koleksiyonu. Ota Fine Arts, Tokyo.

Çalışmanın olduğu sergi mekânına izleyici bir kapıdan girerek ulaşabilmektedir. İzleyici bu alana girer ve etrafına baktığında sonsuz sayıda balkabağı ve uzaysal bir boşluk görür. Aslında burada kullanılan aynalar izleyiciye bu sonsuzluk algısını kazandırmaktadır. Bu çalışma sonsuzluğu vurguladığı gibi, sınırsızlığı, varlığı ve yokluğu da izleyiciye sordurup bu konular üzerine düşündürmektedir.

Polka Dot Madness (Polka Nokta Çılgınlığı)

Yayoi Kusama farklı ülkelerdeki müze ve galerilerden gelen davetler üzerine aynı çalışmayı farklı yerlerde ve farklı zamanlarda uygulamıştır. Görsel-8’de yer alan “Polka Nokta Çılgınlığı” adlı çalışma 2011-12 yıllarında Japonya’nın Tokyo Modern Sanat Galerisinde sergilenmiştir. Aynı çalışma 2016 yılında da Danimarka’da Louisiana Modern Sanat Müzesi’nde gerçekleştirilmiştir (Görsel 9).

Görsel 8. Yayoi Kusama, “Polka Dot Madness, (Polka Nokta Çılgınlığı)”, 2011- 12, Tokyo Modern Sanat Galerisi, Japonya.

Görsel 9. Yayoi Kusama, “Polka Dot Madness, (Polka Nokta Çılgınlığı)”, 2016, Louisiana Modern Sanat Müzesi, Danimarka.

Sanatçının çocukluğundan beri sürekli tekrarlayan halüsinasyonlarından kaynaklı ortaya çıkan ve sonsuz olarak devam eden imgelerin bu eserde heykelsi yapılarla bütünleştiği görülmektedir. Benliğin sınırlarının eritildiği bu çalışmada birbirini tekrarlayan biçimler uzaysal bir alan içinde kaybolmakta, boşluk ve doluluk iç içe girmektedir. Kütlesi ve hacmi önceden beri bilindik olan bu mekân bu eser ile girdiği ilişki sayesinde sınırsızlaşmakta, ezberde olan boyutları bir anda kimliğini kaybetmektedir. Bu çalışma eser-mekân ilişkisi açısından ele alındığında bir eserin bilindik mekan kurgusunu nasıl da değiştirebileceğine iyi bir örnektir.

Çalışmada izleyici yerdeki puantiyelerin üzerinde yürümekte, bir anda balon gibi büyüyen daire formlu nesnelere üzerindeki puantiyelerle karşılaşmaktadır. Bu balonların üzerindeki puantiyeler yerden tavana ulaşmakta ve izleyicinin dikkatini tavana çevirmesine vesile olmaktadır. İzleyici balonlara dokunabilmekte ve böylece puantiyelerin yumuşaklık ve esneklik ile ilgisi olduğu izlenimine kapılabilmektedir. Sanatçının balon ve kabak gibi malzemeleri aynalarla eşleştirmesi ve kırmızı renkli mekânlara puantiyeler doldurması izleyicide bir panayıra gider gibi heyecan ve merak uyandırmaktadır.

Eserde mekân içindeki kırmızı alanlar üzerine yerleştirilen balonların üzerine yapıştırılan beyaz puantiyeler ve mekânın etrafını kuşatan aynalar ile gitgide derinleşen bir izlenim oluşturulmuştur. Resim ve nesnelere ile birlikte tasarlanan bu enstalasyon çalışmasında izleyicinin adeta sanatçının halüsinasyonlarında yürüdüğünü hissettiği bir ortam sunulmuştur. Aslında sanatçı bir bakıma izleyicilere ‘empati’ yapmanın en üst seviyesini yaşatmaktadır. İzleyiciler Kusama’yı bu atmosfer içinde tanımakta ve onun hayal dünyası ile duygularını daha iyi algılama şansı yakalamaktadırlar.

Sonuç

1929 yılında Japonya’da doğan Yayoi Kusama’nın çocukluğundan beri halüsinasyon gördüğü bilinmektedir. Bu halüsinasyonlarda gördüğü yerlerin ve renklerin artarak onun zihnini sarması psikonevroz bozukluk olarak yansımış ve sanatçı bu durumdan kurtulabilmek için hayallerini resim yolu ile anlatmayı denemiş ve bunda da başarılı olmuştur. Gördüklerini sanat yardımı ile anlatmaya

başlamış ve sayısız eser üretmiştir. Yaptığı eserlerde kullandığı aynalar ile insanlara etraflarında gördüklerinin sonsuz sayıya ve büyüklüğe varabileceğini de anlatan sanatçı hem sanatı ile izleyicileri şaşırtmış hem de kendi psikolojik bozukluklarını rahatlatabilmiştir.

Sanatçı ayrıca bilinen ev modelleri gibi prefabrik yapılar üretmiş, bu yapıların içine aldığı izleyicilere içeri girerken renkli puantiyeler vermiştir. Onlardan bunları istedikleri yerlere yapıştırmalarını istemiş ve süreç sonunda hep beraber bu mekânı bildik bir mekândan çıkartıp bilinmedik bir mekâna dönüştürmüşlerdir. Bilindik mekân kavramı üzerine yapılan bu girişim sonunda bilinmeyen uzaysal mekânlar ortaya çıkmıştır. Bir taraftan da insana kendi yaşadıkları dünyayı nasıl yok ettiklerini de bu yolla hatırlatmıştır.

Son bölümde sanatçının “Obliteration Room (Yok Oluş Odası)”, “All the Eternal Love I Have for the Pumpkins (Balkabaklarına Sahip Olduğum Tüm Sonsuz Sevgi)” ve “Polka Dot Madness (Polka Nokta Çılgınlığı)” başlıklı çalışmaları ele alınmış ve eser-mekan ilişkisi bağlamında değerlendirilmiştir. Sonuç olarak görülmüştür ki Yayoi Kusama puantiyeler (pulka) sayesinde hem kendi hastalıklarını sanat yaparak hafifletebilmiş, hem sonsuzluk gibi kavramları oluşturabilmiş, bildik mekan ve zaman kavramlarını eserleri ile değiştirebilmiş ve hem de bozulmuş, yok oluş gibi kavramları izleyicilere aktarabilmiştir.

Kaynakça

- Çelikbaş, Öz, E. (2020). Sanatın İyileştirici Gücü: Terapötik Sanat ve Yayoi Kusama, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, Cil:7 Sayı: 51, Sayfa Aralığı: 565-572, <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1800>
- Hoptman, L., Tatehata, A. & Kultermann, U. (2003). *Yayoi Kusama*. Phaidon, New York.
- Kaplan, S. (2009). *Nokta ve Çizginin Resimsel Anlatımda Kullanımı*, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Kıran, H. (2013). Puantiyeli Sonsuzluğun Obsesif Sanatçısı: “Yayoi Kusama”, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, C: 4. S: 4. SA: 117-126, <https://dergipark.org.tr/pub/sanattasarim/issue/20648/220301>
- Küçüköner, H. (2022). *Çağdaş Sanatta Eser – Mekan İlişkisi*, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik (Doktora) Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Meyer, I. (2023), Yayoi Kusama – Japonya’nın Sorunlu Puantiyeli Dahisi, <https://artincontext.org/yayoi-kusama/>
- Sanal 1. Oggusto, (2023), Yayoi Kusama: Hayatı, Eserleri ve Bilinmeyenleri, <https://www.oggusto.com/sanat/sanatci/yayoi-kusama-hayati-eserleri-ve-bilinmeyenleri>
- Shore, R. (2023). *Sanatçıların Yaşamları Yayoi Kusama*, Hayalperest Yayınevi, İstanbul.

Görsel Kaynakça

- Görsel 1:** <https://delectant.com/image/yayoi-kusama-horse-play-happening-woodstock-1967/>, **Erişim Tarihi: 04.02.2024**
- Görsel 2:** <https://www.phaidon.com/agenda/art/articles/2017/october/19/when-yayoi-kusama-created-her-first-ever-infinity-room/>, **Erişim Tarihi: 10.12.2023**
- Görsel 3:** <https://bigumigu.com/haber/yayoi-kusama-nin-regarenk-beneklerle-dolu-odasi/>, **Erişim Tarihi: 25.09.2023**

Görsel 4: <https://bigumigu.com/haber/yayoi-kusama-nin-regarenk-beneklerle-dolu-odasi/>, **Erişim Tarihi:**
22.10.2023

Görsel 5: <https://insideinside.org/project/obliteration-room-queensland-art-gallery/>, **Erişim Tarihi:**
09.02.2024

Görsel 6: <https://www.thebroa.org/art/special-exhibitions/yayoi-kusama-infinity-mirrors/>, **Erişim Tarihi:**
02.10.2023

Görsel 7: <https://high.org/exhibition/yayoi-kusama-infinity-mirrors/>, **Erişim Tarihi:** **18.10.2023**

Görsel 8: <https://www.qagoma.qld.gov.au/learn/education-resources/yayoi-kusama-look-now-see-forever/>,
Erişim Tarihi: **08.02.2024**

Görsel 9: <https://www.architecturaldigest.com/story/yayoi-kusama-in-infinity-louisiana-museum-of-modern-art>, **Erişim Tarihi:** **18.02.2024**